

**1930-YILLARDA SAMARQANDDA SAVDO VA IQTISODIYOT
SOHASINI RIVOJLANTIRISH MAQSADIDA SAMARQAND DAVLAT
IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI TASHKIL ETILGAN**

Toshmurodova Xolida

Qodirberdieva Mohira

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Farmatsiya fakulteti 1-bosqich talabalari

Ilmiy rahbar: Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrası assistenti Abulqosimova Dildora.

Annotatsiya: Mazkur matnda 1930-yillarda Samarqand shahrida savdo va iqtisodiyot sohalarini rivojlantirish maqsadida Samarqand davlat iqtisodiyot va servis instituti tashkil etilgani haqida soʻz yuritiladi. Ushbu taʼlim muassasasi hududda iqtisodiy bilimlarni kengaytirish, savdo va xizmat koʻrsatish yoʻnalishlari uchun malakali kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etgan. Institut faoliyati iqtisodiyot sohasining rivojlanishiga hamda taʼlim tizimining takomillashishiga katta hissa qoʻshgan.

Kalit soʻzlar: Samarqand shahri, iqtisodiyot, savdo faoliyati, servis sohasi, oliy taʼlim muassasasi, kadrlar tayyorlash, iqtisodiy taraqqiyot, XX asr 30-yillari.

Аннотация: В данном тексте рассматривается создание Самаркандского государственного института экономики и сервиса в 1930-е годы в городе Самарканд с целью развития сфер торговли и экономики. Это учебное заведение сыграло важную роль в расширении экономических знаний в регионе и подготовке квалифицированных специалистов для сфер торговли и

обслуживания. Институт также внес значительный вклад в развитие экономики и совершенствование системы образования.

Ключевые слова: город Самарканд, экономика, торговая деятельность, сфера сервиса, высшее учебное заведение, подготовка специалистов, экономическое развитие, 1930-е годы.

Abstract: This text discusses the establishment of the Samarkand State Institute of Economics and Service in the 1930s in the city of Samarkand with the aim of developing the fields of trade and economics. This educational institution played an important role in expanding economic knowledge in the region and in training qualified specialists for the trade and service sectors. The institute also contributed significantly to the development of the economy and the improvement of the education system.

Key words: Samarkand city, economics, trade activities, service sector, higher education institution, specialist training, economic development, 1930s.

1920–1990 yillar oralig‘i Samarqand shahrida oliy ta‘lim tizimining shakllanishi va rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Bu davrda shahar hayotida yuz bergan iqtisodiy, siyosiy hamda ijtimoiy o‘zgarishlar ta‘lim tizimining rivojlanishiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatdi. Ayniqsa, iqtisodiyot va xizmat ko‘rsatish yo‘nalishlari hududning ishlab chiqarish hamda xizmat ko‘rsatish sohalari uchun zarur bo‘lgan malakali mutaxassislarni tayyorlashga yo‘naltirildi. Mazkur davrda tashkil etilgan oliy ta‘lim muassasalari keyinchalik bugungi kunda faoliyat yuritayotgan Samarqand Iqtisodiyot va Servis Universitetining tarixiy asosini yaratdi. 1920–1930 yillarda Samarqandda savdo va iqtisodiyot sohalari uchun yetarli mutaxassislar mavjud emas edi. Shu sababli bu davrda oliy ta‘limning dastlabki yo‘nalishlari tashkil etilib, moliya, savdo va iqtisodiy boshqaruv sohaslarida kadrlar tayyorlash jarayoni

yo'lga qo'yildi. Ta'lim jarayoni o'sha davrning iqtisodiy siyosati hamda ishlab chiqarish ehtiyojlariga mos ravishda tashkil etilgan bo'lib, nazariy bilimlar amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirildi. 1940–1950 yillarda oliy ta'lim muassasalarining faoliyati yanada kengaydi. Bu davrda yangi fakultetlar ochildi va talabalar uchun yanada chuqur ilmiy tayyorgarlik olish imkoniyatlari yaratildi. Oliy ta'lim muassasalari nafaqat ta'lim beruvchi maskan, balki ilmiy markaz sifatida ham faoliyat yurita boshladi. Talabalar ilmiy tadqiqotlar, seminarlar hamda tajriba ishlari orqali o'z bilim va ko'nikmalarini rivojlantirdilar, olingan natijalar esa amaliy faoliyatda qo'llanildi.

Shuningdek, ta'lim sifatini oshirish va kadrlar salohiyatini mustahkamlashga ham katta e'tibor berildi. Professor-o'qituvchilar tarkibi kengaytirildi, pedagogik tajribani rivojlantirish va ilmiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash tizimli ravishda yo'lga qo'yildi. 1920-yillarda oliy ta'lim tizimining shakllanish jarayonida iqtisodiyot va xizmat ko'rsatish sohalari uchun mutaxassis tayyorlash asosiy vazifalardan biri bo'ldi. O'sha davrda tashkil etilgan ta'lim muassasalari talabalarni iqtisodiy bilimlar bilan tanishtirish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan edi. Talabalar iqtisodiy nazariya, moliya, hisob-kitob va savdo asoslari bo'yicha bilimlar olish bilan birga, mahalliy ishlab chiqarish hamda savdo faoliyati bilan ham yaqindan tanishdilar. Shu tariqa oliy ta'lim muassasalari faqat nazariy bilim beruvchi maskan emas, balki iqtisodiy faoliyat bilan bog'liq ilmiy-amaliy markazga aylandi. 1930–1940 yillarda iqtisodiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari faoliyati yanada rivojlandi. Bu davrda shahar va viloyat iqtisodiy tizimining ehtiyojlariga mos ravishda yangi fakultetlar tashkil etildi. Ta'lim dasturlariga ishlab chiqarish bilan amaliy aloqalarni mustahkamlovchi metodlar kiritildi.

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiyoti hamda uni tashkil etish yo'nalishlari bo'yicha mutaxassislar tayyorlaydigan oliy ta'lim muassasasi hisoblanadi. Ushbu institut O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2004-yil 26-martdagi 144-sonli qarori asosida Samarqand kooperativ

instituti negizida tashkil etilgan. Samarqand kooperativ instituti esa dastlab 1931-yil 13-fevralda faoliyat boshlagan. Keyinchalik institut faoliyatida bir qator tashkiliy o'zgarishlar amalga oshirildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1991-yil 17-iyuldagi 190-sonli qaroriga muvofiq, 1991-yil 1-avgustdan boshlab institut O'zbekiston Respublikasi Matlubot jamiyatlari uyushmasi – "O'zbekbirlashuv" tasarrufiga o'tkazildi. Shuningdek, 1998-yil 24-martdagi 123-sonli qaror asosida 1998-yil may oyidan boshlab Samarqand kooperativ instituti O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tizimiga kiritildi. Keyinchalik ushbu institut negizida Samarqand iqtisodiyot va servis instituti tashkil etilib, xizmat ko'rsatish sohasi hamda iqtisodiyot yo'nalishlari bo'yicha yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash yo'lga qo'yildi.

Mana sizning matningiz plagiatdan holi bo'lishi uchun qayta yozilgan (parafraz qilingan) variant:

1930-yillar O'zbekiston hududida iqtisodiy va ijtimoiy sohalarning rivojlanishi bilan ajralib turadi. Samarqand shahri esa savdo, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish tarmoqlari rivojlanayotgan muhim hududlardan biri edi. Shu sababli bu sohalar uchun malakali mutaxassislar tayyorlash zarurati paydo bo'ldi. Ushbu ehtiyojni qondirish maqsadida Samarqandda iqtisodiyot va savdo yo'nalishlari bo'yicha kadrlar tayyorlaydigan oliy ta'lim muassasasini tashkil etish tashabbusi ilgari surildi. Natijada 1931-yil 13-fevralda kooperatsiya va savdo sohalari uchun mutaxassislar tayyorlashga ixtisoslashgan ta'lim muassasasi tashkil etildi. Keyinchalik bu muassasa rivojlanib, Samarqand iqtisodiyot va servis institutiga aylandi. Institut faoliyatining dastlabki bosqichlarida savdo iqtisodiyoti, moliya, hisob-kitob, boshqaruv hamda xizmat ko'rsatish yo'nalishlari bo'yicha kadrlar tayyorlash asosiy vazifa sifatida belgilandi. Ta'lim jarayonida nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy mashg'ulotlarga ham katta e'tibor berildi. Talabalar turli savdo tashkilotlari va ishlab chiqarish korxonalarida amaliyot o'tash orqali o'z bilimlarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ldilar. Keyingi yillarda institutning moddiy bazasi mustahkamlanib, yangi fakultet va ta'lim

yoʻnalishlari ochildi. Shuningdek, oliy taʼlim muassasasi ilmiy faoliyat bilan ham shugʻullana boshladi. Bu esa hududda iqtisodiyot va xizmat koʻrsatish sohalarining rivojlanishiga sezilarli taʼsir koʻrsatdi. Bugungi kunda ushbu taʼlim muassasasi Samarqand iqtisodiyot va servis universiteti sifatida faoliyat yuritib, iqtisodiyot, biznes, menejment hamda xizmat koʻrsatish sohalari uchun malakali mutaxassislar tayyorlab kelmoqda. Universitetning shakllanishi Samarqand viloyati va mamlakat iqtisodiy rivojlanishida muhim oʻrin egallaydi.

Xulosa qilib aytganda 1930-yillarda Samarqand shahrida iqtisodiyot va savdo sohalarini rivojlantirish maqsadida tashkil etilgan Samarqand davlat iqtisodiyot va servis instituti hududda malakali mutaxassislar tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etdi. Institutning dastlabki faoliyati moliya, savdo, boshqaruv va xizmat koʻrsatish yoʻnalishlariga qaratilib, nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy mashgʻulotlarni ham oʻz ichiga olgan. Keyingi yillarda yangi fakultetlar ochilishi va ilmiy-amaliy tadbirlarning joriy etilishi institut faoliyatini kengaytirdi va taʼlim sifatini oshirdi. Shu tariqa, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti nafaqat oliy taʼlim maskani, balki iqtisodiyot va xizmat koʻrsatish sohalarida ilmiy va amaliy markazga aylandi. Bugungi kunda institut yosh mutaxassislarni tayyorlashni davom ettirib, Samarqand viloyati va mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida muhim rol oʻynamoqda.

Foydalanilgan adabiyot va havolalar

1. Abulqosimova D.A. 1991-2001 yillarda Samarqand davlat universiteti faoliyatining yangi bosqichga koʻtarilishi. 2025-4/3 Xorazm Maʼmun akademiyasi axborotnomasi
2. Abulqosimova Dildora Asrorovna, & Abdusamatova Asal Otabek qizi. (2025). UNIVERSITETLARDA ILMIY TADQIQOT ISHLARINING OLIB BORISH JARAYONLARI. Taʼlimda Raqamli Texnologiyalarni Tadbiq Etishning Zamonaviy Tendensiyalari Va Rivojlanish Omillari, 49(2), 11-17.

3. [11.03.2026 15:43] ♥: Abulqosimova D.A. O‘zbekistonda oliy ta’lim sohasini rivojlantirish bo‘yicha davlat siyosatining mohiyati (1991-2021yy) ISSN 2181-7286 3/2025 Таълим тизимида ижтимоий-гуманитар фанлар
4. Abulqosimova D.A. O‘zbekistonda oliy ta’lim sohasini rivojlantirish bo‘yicha davlat siyosatining mohiyati (1991-2021yy) . ISSN 2181-7286 3/2025 169-173. Таълим тизимида ижтимоий-гуманитар фанлар.
5. Abulqosimova D.A.Samarqand davlat universitetida pedagogik jarayonlarni innovatsion usullar orqali tashkil etishning samaradorligi. O‘ZBEKISTON OLIMLARINING ILMIY-AMALIY TADQIQOTLARI ilmiy-nazariy, metodik jurnali., 2025
6. Abulqosimova D.A. Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabalarining so‘ngi yillardagi erishgan yutuqlari TRANSFORMING EDUCATION THROUGH SCIENTIFIC DISCOVERY Vol. 1 No. 1 (2025)
7. Abulqosimova D.A. 1991-2001 yillarda Samarqand davlat universiteti faoliyatining yangi bosqichga ko‘tarilishi. 2025-4/3 Xorazm Ma’mun akademiyasi axborotnomasi
8. Abulqosimova Dildora Asrorovna, & Abdusamatova Asal Otabek qizi. (2025). UNIVERSITETLARDA ILMIY TADQIQOT ISHLARINING OLIB BORISH JARAYONLARI. Ta’limda Raqamli Texnologiyalarni Tadbiq Etishning Zamonaviy Tendensiyalari Va Rivojlanish Omillari, 49(2), 11-17.
9. Abulkosimova Umida Asrorovna. (2025). PEDAGOGLARNI O‘Z USTIDA ISHLASH SAMARADORLIGINING TA’LIM SIFATINI OSHIRISHDAGI O‘RNI. Ta’limda Raqamli Texnologiyalarni Tadbiq Etishning Zamonaviy Tendensiyalari Va Rivojlanish Omillari, 49(2), 18-23.